

4. A Study on the Optimisation of Personalised English Learning Paths Based on Big Data Analysis and Its Impact on Teaching Efficiency. China. Sciendo. URL: <https://sciendo.com/article/10.2478/amns-2025-0064> (дата звернення: 23.10.2025).

5. Personalised and Differentiated Learning: The Role of Information Environments in Universities. UK: Malque Pub, 2024. URL: <https://malque.pub/ojs/index.php/mr/article/view/7164> (дата звернення: 23.10.2025).

6. с Literature Review of Personalized Learning Terms. USA: SpringerOpen, 2020. URL: <https://slejournal.springeropen.com/articles/10.1186/s40561-020-00140-> (дата звернення: 23.10.2025).

Ковальська Анастасія

Науковий керівник: Дорофей Світлана, кандидат психологічних наук

Кам'янець-Подільський національний університет

імені Івана Огієнка

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Сьогодні одним із провідних завдань сучасної системи освіти є формування всебічно розвиненої, творчо активної та соціально відповідальної особистості, здатної до ефективної самореалізації в умовах динамічних суспільних трансформацій і конкурентного ринку праці. Тож освітній процес має бути спрямовано не лише на засвоєння певного обсягу знань, умінь і навичок, а й на розвиток ключових компетентностей, критичного та креативного мислення, уміння працювати в команді, приймати рішення, адаптуватися до змін.

Розвиток творчих здібностей – багатогранний процес, що має свої характерні риси на кожному етапі вікового становлення. Він нерозривно пов'язаний з індивідуальними психологічними особливостями дитини, зокрема її пізнавальними потребами, інтересами та рівнем самооцінки. Окрім цього, значний вплив на формування творчості мають соціальні умови, такі як навчання, виховання та роль батьків і вчителів у стимулюванні творчої діяльності [1, с. 158].

Поняття творчих здібностей є міждисциплінарним, тож бути компетентним в сучасному освітньому просторі означає не лише володіти знаннями з окремих навчальних предметів, а й уміти застосовувати їх у творчій діяльності, зокрема в процесі вивчення української літератури. Саме літературна освіта створює сприятливі психологічні умови для розвитку креативного потенціалу школярів, адже передбачає роботу з художнім образом, емоційне переживання, аналітичне мислення та здатність до інтерпретації тексту.

У контексті сучасного освітнього процесу ключове значення має особистість педагога та його здатність впроваджувати креативні підходи до викладання навчального матеріалу. Урок повинен містити інтерактивні методи навчання, нестандартні форми організації, а також активізацію діалогічного спілкування з учнями з метою розкриття їхнього потенціалу. Особливу увагу слід приділяти принципу дитиноцентризму, який повинен стати центральним у роботі з творчо обдарованими дітьми, забезпечуючи орієнтацію освітнього процесу на потреби й інтереси кожного учня [1, с. 159].

Аналіз досліджень у галузі психології творчості показує, що головним у розумінні цього процесу є сама особистість. Саме людина, її риси, мотивація та емоційний стан визначають, як відбувається творчий процес. Психологи доводять, що творчість – це насамперед не результат, а діяльність, яку здійснює суб'єкт. Тому важливо враховувати особистісні чинники й підходити до цього комплексно, тобто розглядати творчість у взаємозв'язку з усіма сторонами людської психіки [2, с. 32–33].

Розвиток творчих здібностей здобувачів загальної середньої освіти нерозривно пов'язаний із формуванням сприятливого освітнього середовища, яке дозволяє школярам проявляти ініціативу, фантазію, особисте бачення та інтерпретувати художні твори. Уроки української літератури суттєво сприяють реалізації цього потенціалу, адже поєднують емоційне сприймання, аналітичне опрацювання текстів і можливість творчого самовираження.

Завдяки ретельно підібраним завданням, інтерактивним методам викладання, рольовим іграм, дискусійним платформам, а також створенню власних текстів чи проєктів, учні отримують можливість розвивати креативність, уяву та навички асоціативного й образного мислення.

Наприклад, у 10 класі під час вивчення роману Панаса Мирного «Хіба ревуть воли, як ясла повні?» за допомогою творчих завдань можна розвинути здатність до психологічного аналізу художнього образу, уяву, фантазію та навички самовираження. Школярі можуть уявити, що Чіпка стоїть на роздоріжжі психологічного конфлікту – між прагненням до справедливості й тяжінням до насильства, і написати внутрішній монолог героя, у якому він розмірковує про те, чому світ такий жорстокий і про те, чи завжди добро перемагає.

Такі творчі завдання психологічно збагачують дітей: вони набувають здатності розуміти складність людської натури, цінувати гуманістичні ідеали та вдосконалювати власну емоційну зрілість, яка є основою для становлення гармонійної, мислячої особистості.

Людей, які зовсім не мають здатності щось робити, не існує. Проте в декого певні вміння може бути розвинено слабше. Науковці підкреслюють, що здібності не передаються з народження, вони не є вродженими. На відміну від задатків та анатомо-фізіологічних особливостей людини, які лише створюють основу для подальшого розвитку здібностей, самі здібності формуються й удосконалюються в процесі навчання та діяльності.

Психологи вважають, що людина може проявляти творчість у будь-якому віці й у різних видах діяльності, адже кожен має свій творчий потенціал.

Ці здібності можна розвивати, виховувати й удосконалювати. Ймовірно, настане час, коли навчання в закладах загальної середньої освіти буде побудовано саме на творчому підході, коли знання подаватимуть так, щоб допомагати кожному учневі розкрити свій талант і мислити креативно [3, с. 23].

Одним із ефективних засобів розвитку творчих здібностей учнів на уроках української літератури є використання психологічно орієнтованих проблемних завдань, які сприяють формуванню здатності до емоційно-ціннісного осмислення художнього твору. Наприклад, під час вивчення в 11 класі роману Івана Багряного «Тигролови» доцільно поставити учням низку проблемних запитань, на які вони мали б відповісти у формі власного висловлення, що допоможе розкрити внутрішній світ героїв, психологічні мотиви їхніх учинків і моральні дилеми, з якими вони стикаються. Здобувачі можуть поміркувати, які психологічні причини спонукали Григорія Многогрішного до вбивства Медвина – був це акт помсти чи внутрішній протест проти зла; у чому полягає сенс вислову *«Краще вмерти біжучи, ніж жити гниючи»* як відображення його життєвої позиції; що керувало Наталкою, коли вона підтримала Григорія; втечу героя з потяга варто вважати проявом сили духу чи моральної слабкості; а також чи можливо зберегти національну ідентичність, перебуваючи в еміграції.

Розвиток творчих здібностей учнів варто сприймати як багатогранний психологічний процес, що інтегрує емоційний, мотиваційний, інтелектуальний та особистісний складник. Саме тому ключовим завданням ефективного навчання є створення психологічно сприятливого середовища, де школяр не боїться припускатися помилок, відчуває підтримку й заохочення до відкриття нового. Уроки української літератури надають широкі можливості для розвитку креативності, адже вони поєднують емоційно-змістовне сприйняття з аналітичним підходом, що стимулює емпатію, уяву та рефлексію.

Література

1. Дяків О. Психологічні особливості розвитку творчих здібностей підлітків. *Магістерський науковий вісник Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Тернопіль : ТНПУ імені В. Гнатюка, 2020. Вип. 35. С. 158–159.
2. Кривопишина О. А. Психологія творчості : конспект лекцій. Суми : Вид-во СумДУ, 2009. 81 с.
3. Сафарян С. І. Психолого-педагогічні особливості формування творчих здібностей школярів. *Освітологічний дискурс*. 2010. № 2. С. 13–25.

Загаревська Анастасія

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Фрумкіна А. Л.

Міжнародний університет

ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ СТИМУЛЮВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ

У сучасних умовах розвитку освіти з кожним днем зростає потреба у пошуку нових підходів, що здатні підвищувати мотивацію та залученість здобувачів освіти до навчальної діяльності.

Стосовно традиційної моделі навчання, мотивація здебільшого формується під впливом зовнішніх чинників: учні виконують завдання, орієнтуючись на оцінку, вимоги вчителя або контрольні заходи. Однак зовнішня мотивація, як правило, має короткотривалий характер і не сприяє глибокому, осмисленому та стійкому засвоєнню навчального матеріалу.

Відтак однією з інноваційних технологій, що сприяє розв'язанню цієї проблеми, є гейміфікація – використання ігрових елементів у неігровому освітньому процесі. Вона передбачає цілеспрямовану інтеграцію ігрових механізмів, компонентів і логіки гри у неігрових контекстах, не тільки з метою підвищення мотивації, залученості та продуктивності, а й відповідальності учнів за результати власного навчання.